

Լհատ ասիկ շո անի պատկին ստեղծանուստ թիւր . որուն վտայօր յիշատակութիւն ըրած էմք մեր Քաղաքական Տեսութեանը մէջ :

Սեծարդ եղբայրք :

Մինչև ցայտօր զուգած և նոր յանդգնուած թեան գործքեր գործուեցան Վիճմանդէի կառավարութեանն ընդդէմ մէջ . ընդդէմ առաքելական անթոյր և ընդդէմ կաթողիկէ եկեղեցւոյն . ուստի հարկադրեալ էմք զարծեալ սղաւ և զզուլ անոնց վրայ ընկճեալ սրտիւ և այնպիսի ցաւով որ անհաստատի է մեր հոգւոյն : Եւս կառավարութիւնը . ինչպէս որ գիտէք . չարատար գործածելով զյաղթութիւնը զոր՝ օգնութեամբ մեծ ու պատերազմաբար սղախի մը . ըրաւ աղետարի պատերազմի մը մէջ . ընդարձակեց իւր թագաւորութիւնը Վտարիսի մէջ ընդդէմ սաստի ածային և մարդկային կրօնացոյց . քրքուեց զխորվազները յայտատարութեանն . և իւր ծայրագոյն անիրաւութեամբը . վաճակեց իրենց երկիրներէն օրինաւոր վեհապետներն . յարձակեցաւ և յափշտակեց սմբարիշտ և սրապղծ յանդգնութեամբ մը Վիճմանդէի մէջ եղած մեր քահանայապետական նախնային կաթողիկէները . կարեկից ըլլալով մեր ծանր և իրաւացի գանգատանցը . չէն գաղաւթի սաստիկ և անպատեմ բողոքելու ընդդէմ այս ամբարիշտ յափշտակութեանը . յիշեալ կառավարութեանը որոշեց իւր իշխանութեան ներքեւ առնուլ Սուրբ Վթոնոյն մի սնահանգները . որոնք Վիճմանդէի . (Մարտի և սուրբ Պետրոսի հայրենի ժառանգութեանը մէջ կը գտնուին : Եւ երբ տեսաւ թէ այս նահանգաց ժողովուրդները կատարեալ անդորրութիւն կը վայելէին . մեր իրաւանցը հաւատարմութեամբ պաշտպան կը հանդիսանային . և ոչ գրամբ՝ որ առատութեամբ կը բաժնուէր . և ոչ յառաջ գրուած ուրիշ խորագրութեան գործքերը չէին կրնար հետեցնել և զատել զՎիճմանդէի ժողովարդները մեր անձին օրինաւոր իշխանութեանն և Սուրբ Վթոնոյն աշխարհական կառավարութեանն . փութացաւ յուղարկել նոյն նախահանգաց մէջ . նախ՝ որիկայից բողոքութիւն մը որ խոսովութիւն . յազմանք և ապրտարութիւն կը քրքուէին . ետք իւր բողոքութիւնը զօրաբանակը յուղարկեց որ զինուորորէ և թըշնամուէ գործքով հազանգեցրին երկիրը :

Տեսաք և իմացոյք մեծարդ եղբայրք . անամթ նամակը զոր Վիճմանդէի կառավարութիւնը քրքեց մեր արտաքին գործոց պաշտօնեայ կարգիսանին . իւր գողութիւնը պաշտպանելու հա-

մար . Եւս նամակին մէջ . յիշեալ կառավարութիւնը չամաշեցաւ ծանուցանելու թէ հրաման տուած էր իւր գործքը տիրել վերայից ալ նա . հանգաց . և թէ չեմք արձակել օտարականները որ զինուորագրեալ էն մեր վաքիկ գոտեանս . կին մէջ . որուն կողմն թեան նպատակը ուրիշ բան չէր բայց միայն հաստատուն պահել Սուրբ Վթոնոյն իշխանութեանը և ժողովրդաց անդորրութիւնը : Գիտէք նաև թէ Սարաւեհոյ զորքը նոյն նահանգաց մէջ մտան գրեթէ ի մի և նոյն վայրկենի . յորում ձեռքերնիս հասաւ այս նամակը . Եւսակը ոչ քրքրեալ զայլ իւր սաստիկ սրամտութիւնը և իւր սրտին խոսովութիւնը երբ կրճատե՞ իւրայ ստութեանց . սմբատանութեանց . աղքատ զրգարտութեանց և ճիւղաց . որոնցմով այս կառավարութիւնը զվարար քողարկելու իւր ամբարիշտ յարձակումը ընդդէմ հստակեան եկեղեցւոյն քրքուեց . քահանայիշխանութեանը և ընդդէմ մեր կառավարութեան : Եւսով պիտի զարմանայ վերջին աստիճան . երբ տեսնէ որ յանդիմանութիւն կը լլայ մեր կառավարութեանը իւր զորաբանակին մէջ օտարականներ ընդուռնուին համար . մինչդեռ ամէն մարդ գիտէ թէ երբէք չկրնար ուրացուիլ իրաւունքը . զոր օրինաւոր տէրուութիւն մը ունի իւր գործքը մէջ օտարականներ ընդուռնելու :

Եւս արդ՝ այս իրաւունքը ուրիշ պատճառի մը համար և ստաւել կը վերաբերի Սուրբ Վթոնոյն կառավարութեանը . վատցի Հոստի քահանայապետը . իբրև հայր հասարակաց բողոք կաթողիկոց . կը պարտաւոր յօժարածիւր ընդունել ամէն կաթողիկէները . որոնք հաւատոյ նախանձա որոն թեան շարժեալ կը փոխաբին պատերազմել քահանայապետական զորագնաց մէջ և գործակից ըլլալ եկեղեցւոյն պաշտպանութեանը : Եւս այս տեղ ալ ժամ կը համար իմք նշանակել թէ օտարական կաթողիկոց այս գործակցութեան զլսաւոր պատճառը՝ Սուրբ Վթոնոյն քրքուեցան իշխանութեանը դէմ յարձակողայ ամբարշտութիւնն էր : Եւս ստույգի ամէն մարդ գիտէ թէ բողոք տիրեցրաց կաթողիկէները մոշափ սրամտեցան և սուգի մէջ մտան իմանալով ամբարիշտ և անիրաւ յարձակումը որ եղաւ Սուրբ Վթոնոյն երկիրներուն մէջ : Եւս այս վերայիս . բողոքութիւն հաւատացեալեր ինքն յօժար կամքը սնայարկցին եկան աշխարհիս զանազան կողմէն գեղար մեր քահանայապետական վիճակները առ ի պաշտպանել ամենայն զօրութեամբ մեր իրաւունքը յմանակալ Սուրբ Վթոնոյն և եկեղեցւոյն իրաւունքը :

Եւս զարմանալի չարամտութեամբ մը Վիճ-

մանդէի կառավարութիւնը չվախեցաւ շահարկելու զիւր վարձկան զորք անուանել մեր զինուորները . այն ինչ շատ օտարական և տեղացի զինուորականներ . ծնեալ սգնուական գերդաստաններէ և չքեղ-փայլ անուաներ ունենալով . միայն ի սիրոյ հաւատոյ շարժեալ փոփոքած էին ծառայել մեր զորագնաց մէջ առանց մը և կցե վարձաբարութեան : Վիճմանդէի կառավարութիւնը անձամբ չէ նաև մեր զորաբանակին հաւատարմութեամբ՝ ամբու թեանը և եւս անպատեմը . վասն զի գիտէ թէ մոշափ անպատեմ եղանակն նեկաւոր հնարքները . որոնք ի գործ գրուեցան մարտեցնելու համար մեր զորքը :

Պատճառ մը չիւր սրեալ մեծաբ ի հերքելոյ անգլխով թեան ամբատանութիւնը . զոր չարամտութեամբ ըրին մեր զորագնաց դէմ . վասն զի ամենին և ոչ այսպիսի մէկ գործ իբրև ապացոյց յառաջ չերուեցաւ սմբատանութեանն . այլ ընդ հակառակ իրենց զոտ ցածները իրաւամբ իրենց դէմ կրնան գրուցուիլ . ինչպէս կապուցուցանեն սպասուելոց յայտարարութիւնները զոր տարածեցին Վիճմանդէի զօրաբանակին հրամանատարները :

Եւս տեղ հարկ կը լլայ ապացուցանել թէ մեր կառավարութիւնը ամենին չէր կրնար կատարածիլ ի վերայ թշնամական յարձակման մը . երբ իւր իսկ թշնամիները կապահովեցին թէ Վարտանիկոյ զբքը մեր երկիրն մտնելով՝ անոր վերայ յարձակելու գիտաւորութիւն չունէին . այլ միայն խոսովայն գնդերը զուգելու մտք էր . Եւս անս այս պատճառաւ էր որ մեր զլսաւոր զորագնաց չէր կրնար հաւատալ թէ պիտի պարտաւորի ճակատամարտիլ Վիճմանդէի զօրաց հետ : Եւս իբրև խորամանկութեամբ և անյուստի կերպիւ իրենց փոխուելով . լմացաւ զթշնամական յարձակումը այս զօրաբանակին որ խոսա զօրաւ որ էր թէ ըստ թոնոյն և թէ ըստ զօրութեան զինուց . խոհական խորհուրդ մը ունեցաւ քաշուիլ դեպ ի պարսպաւոր Վնքանա քրքրեց . որպէս զի մեր զինուորները մահուան վտանգին տակ բարձրովն անօգնական շման . և երբ որ ի ծանապարհին սղախուեցաւ թշնամի զօրագնաց արշաւանքէն . պարտաւորեցաւ սկզբով իւր զօրքը ճամբայ մը բանալու համար ինքեան և իւր զինուորացը :

Սեծարդ եղբայրք ինձ :

Իտարածուց Վարդ Վիճմանդէի 14 ամսութեամբ (24 Սեպտ 1277) հետեւեալ յիշատակագիրը յուղարւած է օտար տէրութեանց դեպքանացը որ ի կատարեցնուպոլիս :

անդրէն ի Հայրենիս իւր . և բարի օրինակ ձեռնայ միւս եղբայրց անդաւալ և թշուառ դատան . որ և մի զինի միւսոյ առնուծ զնոյն գիւրին շուշիլ գալ ի Հնդկիս ի գիւս ապրտ ստի . թէ մերքան թեան գործէ այսպիսի անորդ և տեղ ուղարկութիւն ի մէջ ազգի միայ՝ հարկ չէ փաստարանել : Կրտսեան և զնոսա ոչ սակաւ իմն սղարմածական հաստատութիւնն եղեալ ի Վարդ կաթողիկէներէն "սաճայեալ" և որ թէ պէտեւ անշուշտ ինչպէս անդ բարի և մարդասեր գիտմամբ կառուցեալ ի իմնդէն . այլ չիք բարեբարական գործ մի ծանուցեալ ի տարեգրութիւն աշխարհի . որոյ սխալ կառավարութեանն այրեան չարիս և բարոյական գեան արտադրեալ իցէ քահանայանոց այդ . զոր լուս ևս ի գեղեկ կաշիլ պղծութեանց կամ արջ ամենայն անկարգութեանց : Եւս ստաւար մատենան մի կողմեցի . ներքին վեպ Վտարութեանի ցայս ժամ . և հանապաղ ընծայեցեն նի թ առանին եղելով թիւրք նորին վասն նորանոր հատորոց . և թէ չփոխակցի կարգ կառավարութեան նորա . և պահեսցի այն պագիւս ըստ ճիշտ իրաւուց հիմնադրին . որ լեալ է իմանամբ ընդ այս Վանգալսա մի յազգէն հասեալ ի կաթողիկէ որ չիցէ կարող իւրոյն հոգալ նքեան գտնել բնակութեան իջեան սցիս կերակրեցի ի հիւրանոցի անդ գտնիս երիս սցիս որոյ պարտի եղեալ անտի : և թէ զօրաւ ժամաւաւաւ ին-

ցէ սղախեալ նմա գտանել գործ ինչ և պարտաւորցի ձեռնու նոյն գաւառը յաշխարհ իւր . ապի նմա քան և հինգ սու փի յօգնականութիւն . իսկ ըստ յատուկ հանգամանոց ներքեցի նմա երկարել զքնակութիւն իւր ի հիւրանոցի գալ և ս երեք ամիս . այլ ոչ անդրապոյն : Եւս ինչն ոմանք զի կային անդ գամս յուրիս անսկզի . և արարին գտնել ի ընկանց՝ անդի ծուլութեան և պարտապղծութեան :

Ի գաղափարս անընտիր և սխալ ողորմածութեանց նկատուց ի վեր . կարի նշանաւոր եղե օրինակ Սուրբ Վթոնոյն ոչ վաղու յառաջ՝ որ եկեալն էր ի կաթողիկէս ի Վարդ . Եւս այս էր երբեմն մի ի հայ զօրականաց . և գիտաւոր Վրքեալ Վրկայցից Չուղար որ յինթոցս լինելոյ նորա յայնմ անկարգ և խոսովայն ծառայութեան Վարդ . կատարեց քան զնկերս իւր հաւածել և հարտաճարել զհամար . զինն մինչև ընդ գալուստ այժմեան վիճակաւոր Վաշնարդին Չուղար Վրքազան Տեսան թագուհու Վրք Վրկայցից Վրքեալարեան . և ի ժամանակի այցելութեան արքային Վարդի ի Վարդան ի թուին 1851 . առաջինն ի բողոքմ յաշխարհական բարեկարգութեանց արդիւնաւորեց ի հնարել Վաշնարդէն եղի բարձու մի ի սպառ հայ զօրաց ի պետութեան անդ . որով ազատեցաւ հեզ ժողովուրդն քան ի մի մերձաւորագոյն տառապանաց զոր կրէին չա-

րաւոր ի համար զօրականաց . քան զի և այլ բողոքմ են նոցա վշտակցու թե սա թիւք յայնմ աշխարհի ուր բնուի ունի զտեղի օրինաց . (2) Գիւղական ոմն . և առողջ և զօրաւ որ յանձնե . թէ պէտեւ քաջայայտ էր յայժմ Վրկայցայս երկոյ մշակութեան կամ երկրագործութեանն . և թէ գտնայ ի գիւղ իւր և կամէր միայն գործել զի կեցէ . սակայն զինի ջնջելոյ ժամտ խմբի նորա ի Չուղար . ունակեցեալ նորա յուէտ գատարի անարգ և ապարտաւ կենցաղավարութեան . տարականայր նմա անշուշտ

(2) Վարդ էր այս կարևոր յայժմ քան զոր մարթէ բեռնացոյ այլ աշխարհի ի միտ անսուլ . գոգուս իբրև մարթու մի երեսոց քաղաքի ի ժամտ . զի թէ պէտեւ անկ է խորհել զի եղեալ ամենց ի Հայց ի ծառայութեան միտ անձան թագաւորի Վարդի թիւրս օգուտ իմն պաշտպանութեան ձգել ի նոյնն առ համար իս և համար իս իրանց . սակայն ոչ . քան ի բաց տար . ընդ հակառակն զի էր զնաւոր զարս լլրբս և ազեա և լեալ . պարտաւոր սղախեալ զարս լլրբս թեան . իբրև ի մէջ նոցա զարգացեալ զարկ յամենայն ըստ յարհանգութեան և բարձր լլրբս թեան . զի էր զնոյնպիսին ընդդէմ սղախմիկ զբացեացն՝ նեղել զստա . և զպատեմ . անպատեմ և զս ծուլ նոցա գամնոյն եղեալ և զանօրէնութիւն զոր իսկ լլրբս լ կը լլրբս սանձարձակ վալք զօրականի սիոյ ի Վարդան . իսկ ոչ առանց ծանր դժուարութեանց և հակառակութեանց ի գլուխ հանաւ այս գործ մարդասի-

Վսեմափայլ ցեղական

Յայտնի է ձեռք թողնող անար տեղափոխման հր. պատահանքը քանի մը առաջ թիւներն և ար. տունը թիւներն կը վերջին թիւ քրտտանի մէջ գտնուեցին. դաշնագրու թիւանց ամենց : (3) մանկան հարստանիւնէն շատերը այս առաջ և թիւներն օգտիլ ու գեղով օգտտափառ Սուրբ թանկին իջնանու թիւներն քաշու եցան, օտար տե. րու թիւանց պաշտպանութեանը ներքե մտնելով : Իսրայէլացիները Կուսար քաղաքը որպէսզի այս նոր պաշտպանութիւնը պարտաւոր ըլլան օսմանեան կառավարութեան օրինաց հետագայիլ այն ա. մեն գործոց համար, որոնք տեղի ունցներ են յառաջ քան զխոստումներն սղգայտութեան իրենանց : ՎՃ և չիլիան մասնագործ ըլլալ իրենց օսմանեան հարստանի սղգայտանցը, և պարտաւոր ըլլան տեղափոխութեան երկիրներէն և լ. լիւր երէք ամսուան մէջ սկսեալ այն օրէն որ յայտնած են թէ օտար տեղափոխեան մը պաշտ. պանութեան ներքե կը գտնուին :

Վյո գեղացիներն մէջ, եթէ տեղափոխութեան անհարժ ստացուածք ունին, կը պարտաւորին անպարտ զաւանդել զանոնք : Եթէ այս վստառութիւնը չըլ. նար Իսրայէլ գրուիլ երեք ամսուան մէջ, պէտք է որ բարձրագոյն Իրան հարստանիւնէն մէկը իրենց փոխանորդ կարգեն այս բանին համար : (3) չիլիան նոր պաշտպանութիւնը կը պարտաւոր. րին նաև հետեւին ամենի իրենց կանայքը և իրենց զուգեակը : և եթէ այս կարիքներն մէջ չարհաճատի կը գտնուին, կրնան, եթէ կուզեն մնալ Ի թիւ քրտտան կամ ելլել անոր երկիրներէն : Իսրայէլացիները Կուսար քաղաքը չըն. գտնին անոնց համար ըլլալու որ և իջի յանձ. նարարութիւն, և ամսու ցափի կամ պաշտպանու. թիւն օտար տեղափոխութեանց կողմանէ, և եթէ այս նոր պաշտպանութեան մէջ կը գտնուին այնպի. ինեք՝ օրոնք չու գեղով հետագայիլ բարձրագոյն Իրան սղգայտանք՝ չեն ելլեր օսմանեան տեղափո. չիլիաներէն, անոնք իրեն օսմանեան հարստան պիտի նկատուին և հետեւ քաղաք օսմանեան օր. ծոց համաձայն պիտի գտնուին :

Օտար տեղափոխութեան ներքե պաշտպանութեանը պարտաւորեալ են այս սղգայտանք համաձայն փարտաւորութեան իրենց ամսու ց, սկսեալ Ի թի. քաղաքակա թիւներէ առ սղգայտ սղգայտանք :

(Մարտի 1852)

ՊԱՏՄԱՆԱՆԻ

Միութեան 19-րորդ թիւն մէջ մեզի նկատ դրուածներուն : Հարանից Իսրայէլութեան Միութեան հան. ղեկը իւր 17-րորդ թիւն մէջ կուղղէ զձախորդ

ամենայն վստառի առնուցի : յոր սակս ոչ վս. րանեաց երկար հնարել ինքեան զհեղինակեալ նակ մի շահելոյ գրամ զի խորամանկութիւն ոչ զպղծ մասն կողմէր զչի երկ բնաւորութեան նորս : Չեւնայրեաց զիսին Ի նախորդ Շրջանայ Կարգանքին : որոյ զօրս թիւնք հրաշա. զարձակեան Ի հին առաջ անտի Ի համբաւի հարեալ էին յաւնին պարզամտաց մերձաւորաց և հեռաւորաց : իցէ թէ ուղղեալ ամենց Ի յի. տին ժամանակս Ի սնտի կարճեաց անտի, քա. րորս թիւնք միւյ ողջամիտ վարդապետաց մի :

Բախան, Կենսական Կարգաց ոչ նախ զառաջին զարմացեալ ընդ ստանի թիւններ Ծուրայե. ցոյց փան բաժնուլ զարտաքան շայց գրու կարճելի նորս յաւեա սխտանի քոլ համազ. գեաց ի թիւնց, իրեն ծանեան Ի Սրբապետ Կ. առաջնորդին զի զի պարտաւոր կրցին, միւրորդ. հար եղին բարեկամաբար յատեան Կարգան յարգու այն, օտեայն, ստեղս լծանամ, և այս բարեկամութեան միջնորդութիւն նոցս չէր բա. լական Ի համազ արդեք զմիտ մեծահամբաւ : Կարգան զիսու որ ստիտարտին այն ժամանակի Ի զիսու միտայն, եթէ չէր առանձին իմն յարգ մտտայնեալ նմա և յայնմ կողմանէ մանկի բարեկամ Կարգան պերճախօս շայտան Սրբայ Կարգար Իսան Աղբուն մեանց : մի Ի բարձրաստիճան պաշտանաարաց Կարգան Կարգ. զանցութեան (Սրբայ) որ եթէ վայել տա. կարգն յայն մեծ քաղաքական սղգայտութեան

սկսելու զոր քրտտ էր իւր 17-րորդ թիւն մէջ : Բարձրագոյն անտ անէլ զի զպղծութեան գեղե. ցիկ լեզուն : Վյոմ կըսէ թէ փոխանակ բարձր. արտաքան կըսէ, բարձրաստիճան գրուիլ և :

Միութեան հրատարակչները նոյն հանդիսին 19-րորդ թիւն մէջ յարգանքով զմեզ որ չիտ. թիւնք մէկը նախնից թիւն մէջ հրատարա. կըլու յիշեալ ձախորդ բառին ուղղութեան զիսար : զոր յարգանակ մը կը համարին իրենց :

ՎԵ թիւն մէջ այս բառին նշանակութիւնը աղիկ մը իմ նախ կարգու թիւնը չու նմաք. սակայն կարճեալ թէ, կերպիւր մը մուրացիան լիւր ըսել է : Օրորոց և լցէ տարակոյս չկայ թէ շատ նուազ զպղծութեան է քան զբարբարո ստեղծ բառը : Վյոմ ամենայնիւ, այս աղիկ կամ գեղ ուղղութեան զ իլ կրնայ բան մը առարկել, այնինչ կը տեսնէք որ պայան Սար. գիս թի : Չիլիան պատանայ ուր մն սիտար գտն եղեր է : յորմէ ստարագրութեան նախա. մը Միութեան հրատարակչները մեծապէս կըրց. փնտրողիւն լեզուն իրենց հանդիսին 19-ր. րորդ թիւն մէջ, մինչդեռ 17-րորդ թիւն մէջ կը պատարակին զայն և հայերէն լեզուն շատ վտար կըրտակին : Վյո երկու գրու ցաւածոց մէջ թիւնք և յայտնի հարստութիւն մը կը տես. նուի, բայց հոգ չէ : . . .

Միութեան հրատարակչները դարձեալ կը մեղադրեն զմեզ թէ ինչո՞ համար Մեքսիկայէն վարձարանին վիճակին վրայ Սրբայ ըլլալի կը պահէ : Մեր շատանցմէ Ի վեր ըստ թիւնը առանց նշանակութեան չէ, զոր բարձրագոյն քի. տեն և անցեալները կրտտանց նուազաց հայկա. կան ըստ գրութեան մը մէջ համաձայն բացա. արուած էր :

Վարդան վեր կողմանէ և սկսեալ հարցնել Միութեան հրատարակչացը թէ ինչո՞ համար մինչ ցոյսոր, այսինքն ութ ամիսէ Ի վեր, իրենք և սրտ թիւն կը պահէին յիշեալ վարձա. րանին կ. ցաւութեանը վրայ : Վյո կարգութիւն մի և նոյն է տարիէ մը հետե և կրնամք ըսել թէ երկու երեք ամիս Ի վեր նոր հոգարար. ձուաց սղգայտութեան ջանքը քիչ կամ շատ կարգուրութեան ներքե կըրտն և առաջին վիճակէն տարբերութիւն ունի Ի լու անգր : (Սրբ) ին. չն. համար, կրնամք, յառաջագոյն բան մը չը. գրեցին, գանգաւ մը չըրին ու այժմ մեկնի. մէկ կը պատարան, և մեծանք բնցարտ և ստար պատճառը, որ անձեանքն օգտից գաղտնիք և կերպիւր մը անիրաւ վրէժնագրութեան ուրիւ և կիրքն է : քանի յայտնի է որ Միութեան հրա. տարակիչներէն մէկ քանին զատ զատ պաշտոն կը վարեն Մեքսիկայէն վարձարանին մէջ :

Երբ թէ չըրոյ խոսի Ի մէջ այս կամ այն օրի. նակ կարտարանաց Տեառն, և զի ձեռագրի ք և տպագրիք ամեն բեան նոյն էին, պահանջելով միայն զնա ստա յու զիլ սրտ : Վստի խորդախ պաշտպանութիւն չու եցաւ նա, հոջակար Սրբայ Ռիսան Ի շնորհիւ Ի կարիքով և ժամանեալ անդ շնորհ եզրախորամանկ և շարժութ լիւր. ուտ իւրով առաջի սկսեալ որաց ամենց բա. րեմտաց : ուտի և սղգայտ քաղաքէս նպա. տակ նորս Ի հաւաքումն տրոց աղիկն, առ ո. մանս իրեն նախորդ Կ. ետարանին զիմեալ, առ այլս իրեն մարցիան համաձայնարիկ : Իսրայ. արար ապա Ի ծուրս, ուր ըստ արժանեյն նա.

ընդ պետութիւնս Պարսկց, որում վրայեաց գրչ շարին յայցելութեան իւրում Ի թիւ. րան յամի 1852, այն ինչ էրն ընդ հիւրերկալ յարկաւ նորս, կարէ իսկ արդարն զիսին որո. գոյն ինքիս արգիս նաւորել Ի նպատակ և Ի միջիկարութիւն համազանց բեակից Ի ծուրս՝ առ զի ծննդեան գեղարարութեան նորս : Վստ. գիւր յայտնի սղգայտութեան գործոց անտ նին Ի նմանէ հեռաւոր ծանօթք և բարեկամք նա. րս որ Ի ծուրս, (ուր և լիւր է կրքեմն), նոյն և իրարեւորս յուտով մեծաւ Ի սիրելի սղգայ. նորս Ի գերատարա Միւրայ Միւրայ իսան նեն, որ կրէ լուսն պաշտոն երեկել առ Շահն, իրեն կարտ զ քաջ հրահանգութեան իւրոյ յաղպային Աստուծոյն Մուրատեան որ Ի վարիկ :

և երբ մեծարգոյ հոգաւարանաց սղգայտարա. բար և իղձի մտք ըրած անօրէնութեան մը ի. րենց պաշտոնէն զրկուցան : Միութեան սկսաւ. լու թիւնը մէկ կողմ ձգել և գտնուած գո. չու մը փրկուա իւր կըրտն մէջ, Ի պաշտա. րութեան անձեանքն մանուար օգտից, ընդ պատարակաւ սղգայտարութեան և սղգայտն ընդ. հանուր բարս սին :

Ի մասին նախատանաց որ Միութեան միջո. ցաւ եղած է պատուաւոր անձի մը, արժան չ'մք համարիր հրատարակաւ տալ զբացա. րութեանները զոր կը խնդրեն Ի մէջ Միութեան հրատարակչները : բայց եթէ յամառ. րութեան մէկ կողմ ձգելով կուզեն որ արգա. րութեանք քանիս այս գործող խնդիրը, պարտաւոր կըս համարելու զիսին, Ի ներկա. յութեան 3-4 ընտանեաց տեր ողջամիտ ան. ձանց, թէ այս գրուածոց մէջ ևս անձայնս սիրաւու են :

Միութեան Ի քննութեան ելլելով (Սրբայ) սոյ ընթացքին, կեղտակցուցանէ, ըստ իւր քանք քննութեանը համաձայն, թէ լրագիրին սղգայտն զգացմանց թարգմանք չէ : Միութեան այս իրքեակոյ ի նախարարի պաշտոնը վարելը իրաւաւք կուտայ և մեզ քննել սակաւութ զիշեալ հանդէսը և անոր խմբագիր շաշտե. նից ընկերութիւնը : Կեղտակցութեամբ երկար քննութեան ընկաւ հարկ չիւյ : քանզի այս նա. րահաստատ ընկերութեան և անոր Միութեան ա. նուամբ միտեալ հանդիսին մէջ երկարա. կալութեան, տարածայնութեան և կրքեանքն Ի զատ ուրիշ բան չիւք տեսներ, մանուամբ Ի պատճառս հրատարակաւ ձախորդ յոյուածոց ամսոց, որոնց շարժարտնները և սպիլ տուուղ. ներք կուզեն անոնց պատասխանատուութիւ. նը իրենց ընկերացը վայ ձգել, որոնք ա. մանին տեսած չեն նոյն գրուածները, և այս անկարգ գեղացի պատճառաւ կը հրամարին. և այլն և այլն : Վյո վշտան եղելութեանները, որ լրագրութեանց միջոցաւ հետազնտե կը հը. րատարակուին, անշուշտ մեծ արտաթիւն և ցաւ կը պատճառեն հասարակութեանը :

Ի վերջոյ կը համարձակմք յորդորելու և կալ զառեմք իսկ եղբայրաբար Միութեան հրատա. րակչները, որ զգուշման երեւակալութեամբ հանդիպակաց կամ ուրիշ աներ մտնելով ըն. տանեաց մէջ անխոչեմ այցելութիւն ընկաւ. և անոնց ծուռ կամ շտակ ընտանի խոտակցա. թիւնները յայտնի անխորտ թիւնք հրատարա. կըլու : քանզի օրին մէկը ուրիշ երկուսարդ մը և սկիւլէ ու իրենց իրարաւար գերդաստանին մէջ, մի և նոյն կերպիւր, զատ զատ այցելութեան

խառնիւս լուաւ Ի Սրբայն Վառնորդէն փանս ասորինաւոր գնացից իւրոց, այլ ոչ աղգեցին նմա ոչ նախատեք՝ ոչ բանք խրատու նորս. զի և զինի փոքու վրտանն ու զիսինցաւ Ի Վալ. կաթա և վերտանն ի զիս օգնակալութեան Ի տածել զգտարկամութեան իւր : Չգեղաւ այս անգամ և առ մեզ այս, այլ իրեն այս սպաշուեալ յանցեալ անկարգ գնացից իւրոց կերպարանեալ զինքն խոտանայր երկամաք զի Ի գարձ իւր Ի ծուրս՝ գնացը կը Ի գեղ իւր, գնել ժողովալ արժքն սղգայտանց սղգին արքաւ և գեղին, և պաղիլ յայնմ հետե եր. կովք մշակութեան, և կեալ համեատորէն, Վյո. տու հաւաստութեամբք և աներտութեամբ կարգեաց զսկամայ տուրս և ունեց մերձանց անգրոյս և վերագարձաւ անդրէն Ի Վալիթիւր Ի ընալ զիսին որ պաշտոն անձին իւրոց, յետ որոյ գարձ արար կրկին Ի ծուրս, այլ ոչ Ի գիւղ իւր և հերկ իւր, որ ոչ յարմար գային զարդիս նրբացեալ անորտակաց իւրոց : Վստի իրի վող ընդ փոյթ չու սյոնալ երկի, զոր կե. ղ'քեալ էր յանխորհուրդ սղգէն, և տարեալ ընդ իւր Ի ծուրս : լսեք զի առ երրորդ ան. գամ համարձակեցաւ Ի մտայն ուղիս երկ Ի կարիթեան նախն անարգ նպատակաւ : ուր ան տարակոյս ոչ վրտանցի աղգել միտանալ համբոյր սրտից նախկին բարեբարաց իւրոց :

Ստորագրել յոյն իւրով :

